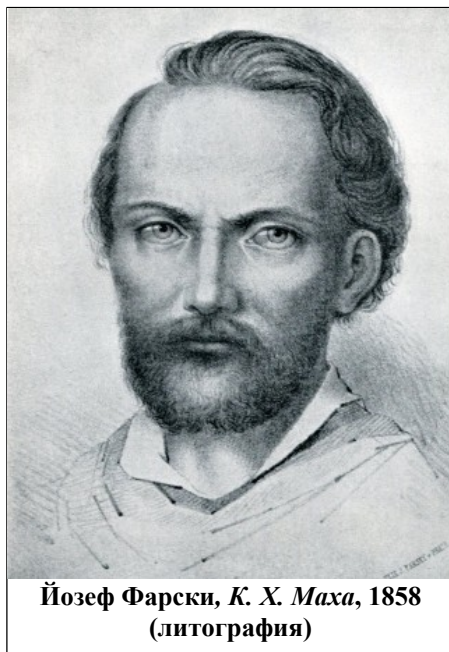

КАРЕЛ ХИНЕК МАХА (Karel Hynek Mácha, 1810 – 1836) е представян неведнъж в списание „Славянски диалози“, но колкото и страници да се посветят на него, никога няма да бъде достатъчно. Публикували сме преводи на негова поезия и проза, научни изследвания на наши и чуждестранни учени (год. I, 2004, кн. 1; год. VII, 2010, кн. 11 – 12; год. XIII, 2016, кн. 18). Това е поетът, с когото започва същинското битие на чешката поезия, която до появата на Маха почти не съществува или доколкото я има, се оказва безпомощна да постигне естетическо въздействие – тя или е обслужвала определена политическа идеология, или е засенчвана от високата класа на немскоезичната литература. Ето защо Маха се явява първият чешки поет в модерния смисъл на това понятие, тъй като превръща словото в метафизичен инструмент на

единната духовност на света и едновременно с това на интимната авторорефлексия. Маха е и първият чешки поет философ, за когото меланхолията не е настроение, породено от конкретно преживяване, не е преходно емоционално състояние, а възплъщава разбирането за непреодолимите екзистенциални колизии на човека, осъзнал своята кратковременност, както и преходността на всичко, което обича. Не само двете стихотворения, озаглавени *Меланхолия*, огласяват този негов светоглед, но и цялостното му творчество. В първото от тях с начален стих „Здравейте, родни сини планини!“ („Buďte zdraví, vlasti modré hory!“; писано е в навечерието на 1833 г.) звучат характерните за Маха въпроси за измеренията на отвъдното, за същността на живота и смъртта. Налице е активен интертекстуален диалог с поемата *Май* и по отношение на представата за смъртта като сън. Както отбелязва Червенка, „структурата на вътрешния монолог отличава това стихотворение от цялата възрожденска лирика, включително и от всичко създадено до този момент от самия Маха“ (цит. съч., стр. 300). Другото стихотворение на Маха, озаглавено по същия начин, има за начален стих една от основните формули на романтическата меланхолия: „Угасна слънцето зад планините“ („Zašlo slunce za modravé hory“), която ще се утвърди като образен код и на неговото творчество, и на поетиката на меланхолията.

Оригиналите на представените по-долу стихотворения са по изданието: Karel Hynek Mácha. *Básně. Uspořádání a komentář* Miroslav Červenka. Příprava textu Marta Soukopová. Český spisovatel, Praha, 1997.

Йозеф Фарски, К. Х. Маха, 1858
(литография)

TEŽKOMYSLNOST

Zašlo slunce již za hory;
poslední červánek plane
nade hvozdem, ptactva zbory
utichly, jen větřík vane,
pohrávajíc dubů listem,
bezbarevná vlnka hrá
přede mnou v potůčku čistém.
V větru zvučí harfka má.

Jak když zašlo slunce jasné,
noc když roucho rozprostírá,
poslední jak svit uhasne,
neb nad lesem jak umírá
ohlas zvonku poslední,
když uvečer z vížky zní,
neb jak růže v háji zvadne:
tak tys klesla v lůžko chladné.

A nad skálou Lúna bledá
šedými oblaky plyne,
a co truchlorouška, šedá
kolem ní se mlha vine.
Vzhůru vzchází hvězdy zlaté,
osvěcujíc světa chrám;
kolem mně jen ticho svaté,
já zde bydlím v poušti sám.

МЕЛАНХОЛИЯ

Залезът зад планините
в сетната заря изгрява,
стихна песента на птици,
само лек ветрец появява
и играе със листата,
а вълничките без дия
в чистия поток се мятат.
Вятър пее с мойта лира.

Както чезне слънце ясно
и нощта саван простира,
както светлината гасне
и камбанен звън умира,
щом от кулата отекне
над гората надалеко,
както роза в мрака вехне,
тъй и ти заспа навеки.

И Луната бледа плува
посред облачни воали,
а мъглата я забулва
със савана погребален.
Звездно злато засиява
в купола на този храм;
свята тишина настава,
в тази пустош аз съм сам.

TĚŽKOMYSLNOST

Buďte zdravý, vlasti modré hory!
 Vltavo, buď zdráva v stínech svých!
 Ty dědino, jejíž temné bory
 hučely v můj dětský pláč i smích! –
 V smích můj pravím? – Ten kdy uslyšely? –
 Vesele můj zřídka planul zrak! –
 Jinošství však kdy mne mého zřely
 brány, jal mne navždy želů mrak!

Časně jsi mi zpustl, snů mých ráji,
 pouhý mládcí zastaviv jen svět!
 Jednou lze jen věnce víti v máji,
 jednou plane, a již nikdy, květ.
 To jest, co mi o žítí se snilo? –
 To sliboval dětinský můj věk? –
 Po tém oko touhy slze lilo? –
 Krásná víro! Tys jediný vděk! –

A proč teskním? – že nevzešlo kvítí,
 jaké černý předvodil mi sen? –
 Jaké ve snách vzkvětlo živobytí,
 to jestoty neuhlídá den! – „
 O tři zraky!“ vešken lid mi praví,
 „vidíš hroby? – Mníš, že mrtví spí
 beze snů? – Ne! – Jiný svět je baví,
 znovu oni jitro svoje sní!“

Tíší mrtví? – ! – že znovu žijí? –
 Znovu žijí? – – Vlastní vůlí svou? –
 Či nuceně žíly jejich bijí? –
 Proti vůli v nové sny zas jdou? – –

МЕЛАНХОЛИЯ

Здравей, ти, сенчеста Вълтава!
 Здравейте, родни сини планини!
 Селцето с тъмната дъбрава
 в плача, в смеха на детството кънти! –
 Смеха? – Кога съм се усмихвал? –
 Очите ми от радост не блесят! –
 Когато в младостта преминах,
 завинаги ме облада скръбта!

Светът е само за млинари!!
 На сънищата раят опустя.
 Цветя припламват и изгарят
 сред майските венци на пролетта.
 Живота как ли си представях? –
 Какво ли детството ми обеща? –
 В сълзи копнежа аз удавах –
 но, вярно, ти бе в моята душа! –

Тъжа, че няма да разцъфне
 вълшебното ми цвете от съня? –
 Роденото в съня ще съхне
 и няма да го съхрани денят! –
 „Изтрий очите!, вред се чува,
 Гробове виждаш? – Мъртъвци в тях спят
 без сън? – Не! – Нов ден те сънуват
 и нов живот – за тях е друг светът!“

Нима са мъртвите пак живи? –
 По своя воля? – Или чужда
 пулсират сухите им жили? –
 В нов сън ли пак ще се пробуждат? – –

Превод от чешки: **Жоржета Чолакова**